

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

Брой 8 • год. CV • 23 април 2026 г. • цена 1 лев / 0.51 €

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

ДЕЦАТА НА ТРАКИЯ РАЗКАЗВАТ

На стр. 2-3, 6

НЕ ОДОБРЯВАМ ИДЕЯТА НА МИНИСТЪР ИГНАТОВ 20 АПРИЛ ДА Е НАЦИОНАЛЕН ПРАЗНИК

ИНТЕРВЮ НА АДЕЛИНА ДЕЛИЙСКА
С ПРОФ. АНДРЕЙ ПАНТЕВ

– Проф. Пантев, календарът ни напомня, че скоро отбелязваме 150 години от Априлското въстание. Останаха ли послания от онова време, които са верни и валидни до днес за нас, българите, и как се отнасяте към идеята на служебния министър на образованието Сергей Игнатов, че 20 април може да е нашият национален празник?

заявка за една плътна акция на държавно обособяване.

Колкото до предложението на настоящия министър на образованието 20 април да стане нашият национален празник, ще се огранича да кажа, че не това е начинът да бъде поставен акцент върху неговата особа. Историческата памет е непоклатима. Много французи не одобряват кръвопролитията по време на Френската революция, но не казват да си променят празниците и дори химна им, който не е особено миролюбив. Трябва да пазим историческа неподвижност на символите, жертвите и онова, което сме научили в ранна възраст. Накратко, не одобрявам тази идея на министъра 20 април да е нашият национален

празник. Утре може да дойде някой, който да реши, че влизането ни в тройния пакт може да ни е национален празник и т.н.

– Преди 150 години част от българите се вдигат на бунт, защото са се чувствали угнетени, че си нямаме държава въпреки миналото. Днес усещате ли такова угнетение сред сънародниците ни, което да даде заряд за положителна промяна напред?

– Угнетението не е колективно чувство. Желанието за Освобождението ни също не е било масово – знайно е, че част от наши сънарод-

Не одобрявам идеята на министър Игнатов 20 април да е нашият национален празник. Утре може да дойде някой, който да реши, че влизането ни в тройния пакт може да ни е национален празник и т.н.

ници по онова време с охота са приемали постове и пари от владетелите. Така че зад успешния край на едно уг-

нетително чувство и усилие често пъти стоят различни съдби. Важно е да се помни, че зад големите идеали не стоят стремежи към пари, стремеж към материални придобивки, ядене и пиене. Просветените българи не са били малко по онова време и точно те са в основата на въстанието тогава. Такива личности движат обществата навред по света напред, към прогрес и благополучие. Аз съм оптимист, че и сега в нашето общество ги има. Не искам да приличам на онези възрастни хора, които все говорят „ех, едно време какво беше!“ Но и не мога да не призная, че има морална деградация и заличаване на вечните ценности за човешкия род и българското морално здраве. Слава Богу, България не е бедна страна. Пред вас и преди съм споделял, че моята голяма тревога е за социалната пропаст, за неравенствата в обществото ни и за това, че революциите са избухвали не в бедни страни, а в тези с огромни неравенства между отделните прослойки.

– Предвид богатият Ви преподавателски опит, как бихте привлекли интереса

ЧЕСТИТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО!

Скъпи тракийци,

Мир и любов по земята, вяра и доброта в сърцата!
Здраве и благодат във всеки дом!

Красимир Премянов,
Председател на СТДБ

на днешните студенти или ученици към събитията от Априлската епопея, предвид това, че те не се отлепят от своите телефони, таблети, интернет?

– Трудно е, но смятам, че не трябва да има разделение във възпитанието между това, което правят родителите, бабите и дядовците за подрастващите и в училище. За съжаление вече има пропаст в това отношение. Ще дам един пример за да илюстрирам тезата си – имах един съ-

Историческата памет е непоклатима.

ученик, който казваше: „Като получа двойка, първо ме беше учителят ми, а после въкъщи ме беше и баща ми“. Не бива да се допуска децата да изпадат в противоречиви ситуации, които възрастните им създават – да се възхищават от исторически подвиг или личност, но и да виждат, че родителите или учителите

им правят точно обратното. Драмата е в това, че ако сега възпитаваш детето си в порядъчност, то ти го обричаш на купища проблеми в болното ни общество, които ще му се стоварят после. Мисля, че прекалено много теоретизираме образованието. То е комплексна дейност, която включва знания, познание, но и морал. Да те учат да знаеш, но и да разбираш. Това става и със собствената ерудиция, която носиш в клас, а не непременно само с наизидание. Аз дълго време съм даскалувал и съм чувал какви ли не определения за преподавателите. Например, че когато лекторът е със сериозна физиономия, това показва, че е добър, а ако се шегува, че е несериозен. Сега е точно обратното – с маймунджилци смятат, че могат да градят онова, което Симеон Радев цитира като арабска поговорка: „От люлката до гроба пазете познанието, науката“.

Продължава на 7-а стр.

Български централен революционен събор, 1876 г., Букурещ

по това време за духовното великопение на държавата ни са знаели само тънките познавачи на Източните Балкани. Но с това усилие, благодарение и на пресата, и на мъченичеството, даваме

ДЕЦАТА НА ТРАКИЯ РАЗКАЗВАТ

Автор: Валентина Савова Кирякова, VII б клас, СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Карнобат. Ръководител: Светла Начева

ПО СЛЕДИТЕ НА КОРЕНА

Съхраняването на родовата памет е морален дълг към бъдещето. Описвайки съдбата на тракийските бежанци – хора, насилствено откъснати от родните си земи след двете Балкански войни, носещи в сърцата си непреклонен дух, чувство за принадлежност и дълбока вяра в правото на своя род да съществува, виждаме болка, страдание, прекършени съдби и човешка несправедливост. Техните разкази, предавани от поколенията не са само страници от националната ни история, те са живи нишки, които ни свързват и изграждат в нас усещането за общност, идентичност и достойнство.

Тръгвайки по следите на корена, ние издирваме родови истории, извършваме акт на възраждане и съживяване. Връщаме към живот гласовете на хора, чиито съдби са останали в сянка – жени, които са носили на гръб децата си по трудния път към неизвестното; мъже, които са защитавали честта на рода; семейства, които са започнали от нулата в непознати земи, но са съхранили традициите, обичаите и езика си.

Изкуството има силата да претвори личната болка в общочовешко послание, да преведе трагедията през призмата на красотата, да я направи разбираема и значима за хора, които не са преживели тези събития. То превръща паметта в емоция, а емоцията в ценност. Така тракийската кауза не остава само исторически факт, а се превръща в живо културно наследство.

Тази мисия не е просто стремеж към справедливост, а зов за уважение към корена. Тя учи младите поколения да ценят рода си, да се гордеят с предците си, да разбират, че националното достойнство не е абстракция, а съвкупност от лични истории, от малки и големи подвизи, от сълзи, изпитания и надежди. Възпитанието в уважение към семейството започва именно от познаването на тези събития – от осъзнаването, че ние сме продължение на хора, които са се борили, страдали и мечтали. Всеки трябва да уважава своите деди, защото когато си в миналото, настоящето ще има бъдеще и за да живееш пълноценно трябва да знаеш кой си и откъде са корените ти. В свят, в който глобализацията размива границите на идентичността, родовата памет е опора, която ни напомня кои сме, откъде идваме и какво носим в себе си. А всяка разказана история е като пламък, който не угасва и пази живо миналото, напомня ни за насилието и изпитанията, през които са минали нашите прадеди, за болката, която се предава през поколенията, като зов, който ни напомня, че паметта е единствената форма на справедливост, която можем да дадем днес. Историите на тракийските бежанци са пример за устойчивост, за сила на духа, за непримиримост към съдбата. Те са урок по човечност и по национална гордост. Да ги издирим, да ги съхраним е начин да отгладим почит на миналото и изградим по-смислено

бъдеще. Защото народ, който помни е народ, който се запазва, а род, който пази своята памет, предава на поколенията не само история, но и уроците на времето, своята идентичност, духа на народа и ценностите, които го определят. Разказвайки историите им, ние не отправяме упрек, а отдаваме почит.

Да вървим по следите на корена означава да се вслушаме в разказите на тракийските българи, за болката от раздялата с дома и земята на която са се родили, за страха и несигурността от неизвестното и за невероятната сила да започнат отначало. В новите земи те не са донесли богатства, а дух – дух на трудолюбие, на чест, на сплотеност. Съхранили са обичаите и вярата си, съхранили родовата памет, която днес е наш дълг да пазим, защото тя ни учи да уважаваме и ценим рода и семейството си. Когато помним откъде идваме, знаем накъде трябва да вървим. Тракийските бежанци са преселници от Беломорска и Одринска Тракия, от Мала Азия вследствие на двете Балкански войни. Това е трагичен процес на етническо прочистване и принудителна миграция, геноцид, достигнал връхната си точка през 1913 г. и последващите години.

След нарушаване на Лондонския мирен договор, Османската империя нахлува в Тракия през юли месец 1913 г. и провежда целенасочена политика за унищожаване на българското население. Около 300 000 българи са подложени на жестокости и насилие. Започват системни убийства, изнасилвания, палежи и унищожаване на българското присъствие в региона.

Избита е голяма част от населението, а самите села Сачанли,

Манастир, Дервент, Доганхисар и други са опожарени цялостно. В село Каяджик близо 1900 жители са затворили в една от християнските църкви и всички били изклали с брадви. Младите жени до една са изнасилени. Същата съдба последвала селата Янурен и Кутруджа. Със същата жестокост са унищожени и селата Пишманкьой, Мерхамли, Тахтаджик, Окуф и Балькьой. Селищата Малък и Голям Дервент са се защитавали седмици наред. Двете села оказват голяма съпротива на турския башибозук, но хората са избити и е заграбен добитъкът, а селата са запалени и изгорени. Призив към българското население да се събере в Дедеагач правят западноевропейските консули. Те обещава да превозят хората с параходи до Бургас и Варна, но по-късно се отмятат от намерението си. Над 40 000 българи от околните на Дедеагач села се събират в града, заедно с децата си. Но на 19 септември 1913 г. навлиза турската войска и поставя на населението срок от пет дена, за да напусне домовете си и да се отправи към България. Уплашени и ужасени хората заявили, че искат да останат по домовете си, но били натъпкани насилва като животни в казармите. Осемнадесет българи, които пожелали да напуснат града били съсечени от башибозука, а останалите тракийци, сред които беззащитни деца, жени и старци били подкарани с бой и кървава жестокост като добитък към Фере и Марица. Бежанската колона преминава през родопските върхари и поляни в мъки и непрекъснато преследвани от животински озверилите турци. Тежкия път става непосилен особено за майките, които носят рожбите си на ръце. Заплаше-

ни да бъдат настигнати и насечени, те изоставят много деца – плачещи и беззащитни. В битката при Фере, нападнати от турски башибозук стотици тракийци попадат под кървавия ятаган и са варварски избити.

Нашите предци от райони като Дедеагач, Гюмюрджина и Ксанти се заселват предимно в Хасковско, Харманлийско, Тополовградско и Кърджалийско.

Историческите български села в региона на Беломорска Тракия – Еникьой, Чадърлии, Кушланли и други също биват изоставени, опожарени, имуществото и добитъкът им разграбени, а жителите на тези села са бежанците, заселили се в Кърджалийско. Този процес води до пълното заличаване на вековното българско присъствие там.

Сред бягащите от Дедеагач на 20 септември 1913 г. са и моите предци – моя род, моя корен – бащата на моя прапрадядо Христо. Млад, силен и уверен в бъдещето си, имаш двор, дом, лозя и живот, който не си представял, че ще бъде отнет за една нощ. Заедно с жена си, децата, майка си и една икона подарена му от нея, тръгнал към неизвестното. В една гора, встрани от пътя намерил едно бебе на 1-2 години, захвърлено в храстите. Детето плачело, а на земята до него имало обвити в забрадка хляб с бучка захар. Взел детето и го дал на майка си да го носи и пак продължили. Преминали границата и преди да стигнат до с. Стефан Караджово – Ямболско, настигнали и други хора, които били спрели на бивак за почивка. Тук прапрадядо Христати споделил, че е намерил дете и помолил, ако някоя майка го познае да си го вземе. Изредили се много майки, което говори, че много деца има хвърлени по пътя в горите и храсталаците, защото майчината любов се е сблъскала с жестокостта на времето – да оставят част от сърцето си край трудния път към неизвестността. Но майката се намерила и си взела детето.

След много препятствия моите предци се установяват в Карнобатския край. Построили след време нова къща и създали дом, защото дома е там, където е семейството. Засадени лозя и всяка пролет, когато се показвали първите пъпки прапрадядо разказвал на децата си за Беломорска Тракия, вече не със сълзи, а с гордост казвал: „Коренът ни остана там в Тракия, но силата ни е тук в това, което градим.“

Пред мъжа, изгубил всичко материално, но не изгубил себе си. Пред човека, пренесъл корена през болката и времето, за да го остави в нашите ръце като памет, като сила, като път – дълбоко се прекланям. Думите са много слаби, за да предам мрачните години от живота на тракийските бежанци. Завета на дедите ни изисква да се помни всичко, скътано в сърцата им.

Пътят на корена, е път назад към земята, където са се родили нашите прадеди, към историите, които са ги изградили, към болките и надеждите, оставили отпечатък в

кръвта им.

Цели български общности в Източна Тракия и Беломорието са заличени, което се пре-върща в първата национална катастрофа за България, белязана от демографска и културна трагедия. Изселването на българите от Тракия е съдбоносен процес, тясно свързан с военни-те поражения на България и последвалите международни споразумения през първата половина на XX век. След Балканските войни (1912–1913 г.), първата голяма вълна от бежанци е резултат от разорението на тракийските българи. След Междусъюзническата война хиляди тракийци бягат от настъпващите гръцки и турски войски. С Ньойския мирен договор (1919 г.) България губи излиза си на Егейско море, а Западна Тракия преминава под управлението на Гърция. След поражението на Гърция в Гръцко-турската война 1919–1922 г., в Беломорска Тракия са заселени над един милион гръцки бежанци от Мала Азия, което засилва натиска върху останалото българско население да напусне родните си места. Прогоненото българско население и до днес носи със себе си спомена за изгубеното Беломорие. Погромът на тракийските българи няма равен на себе си в новата българска история.

Днес мислено вървя по следите на корена, пътя, по който са вървели моите предци и мислите ми се връщат към колоната на обречените, извървяла през 1913 г. кървавия път от тракийските земи към България.

В днешния свят, в който забравата често се оказва по-удобна от спомена, разказите за нашите предци са нашия морален компас. Да ги разказваме означава да не позволим страданието да бъде заличено от времето. Аз съм доказателство, че коренът е жив, че техният път се превърна в моя съдба. И обещавам, че ще Ви нося напред към бъдещето, което няма да Ви забрави. Защото народ, който пази корена си не може да бъде заличен!

26 март – Денят на Тракия отново се връща в календара и си спомням за него – моя прапрадядо и хилядите насилствено прокудени българи от Беломорска и Одринска Тракия, от Мала Азия, хора пренесли нашия български корен като светиня. Това е ден, в който се прекланям пред паметта на хилядите тракийски бежанци, пред техните съдби, пред тяхната непреклонност и пред силата на родовата памет, която продължава да живее в нас.

Не просто отбелязваме една дата – ние изправяме глас срещу забравата. Коренът ни е жив в имената, в песните, в надеждата. И докато го носим в себе си, Тракия ще е част от нашата съдба.

Да вървим по следите на корена означава да носим Тракия в себе си като памет, сила, принадлежност, да носим отговорност пред миналото и увереност в бъдещето.

И докато тази памет живее, тракийската кауза ще е жива!

Поклон пред паметта им! И нека техният подвиг бъде наша пътеводна светлина!

ДЕЦАТА НА ТРАКИЯ РАЗКАЗВАТ

Автор: Селен Метин Адем – 7 б клас, ОУ „Христо Смирненски“, гр. Карнобат

БУРМАТА И ДЪЩЕРЯТА НА ЧОРБАДЖИЯТА

По разказите на моята първа учителка – 2-жа Виолета Терзишванова – правнучка на Бурмата

Било в последните няколко години на 19 в. В малкото българско село Малък Дервент в Беломорска Тракия българите живеели неспокоен и изпълнен със страх живот. Отделени от българските земи след Освобождението, те се тревожели за неизвестната си съдба. Чувствали се изоставени от България и чужди сред гърците и турците.

В тези мрачни години се родил най – малкият син на Петър Бурмов – въглищаря. Нарекли го Христо. Той пораснал бързо, висок и снажен, като високите стари дървета в планината, където живеел, помагайки на баща си в тежкия занаят за произвеждане на дървени въглища. Животът го научил да бъде силен и смел. В червения пояс на препасаните шаячни по-

тури, той затъквав стария турски пищов, единствено наследство от дядо си. В трудни мигове Христо стискал изгърканата му костена дръжка и сякаш черпел от нея кураж и сили да се справи със всичко. Всички в селото го наричали Бурмата – заради ината и непокорството му, за твърдия характер и мъжеството му.

В същото село растяла и Юрдана, единствената дъщеря на местния чорбаджия. Стройна и горда хубавица, с очи сини като пролетна река, тя била сред най-добрите моми в селото. Младият Христо, вече 16 годишен, се цанил на работа при баща и като аргатин. И там, сред полята на Тракия, сред буйните ниви, по тесните планински пътеки, под синьото небе на родната земя, пълна с птици и

с ухание на бор, се случило оно-ва, което не може да бъде скрито – любовта. В кратките им срещи и докосвания тя се разгоряла тъй буйна и дълбока, че топлела сърцата им до дълбока старост.

Но когато чорбаджията научил за нея, побързал да омъжи дъщеря си за по-достоеен съпруг, отколкото бедния въглищарски син. Юрдана не зачала бащината воля. Любовта не признава имот и произход. Тя склонила Христо и една нощ двамата влюбени избягали в планината при баща му Петър.

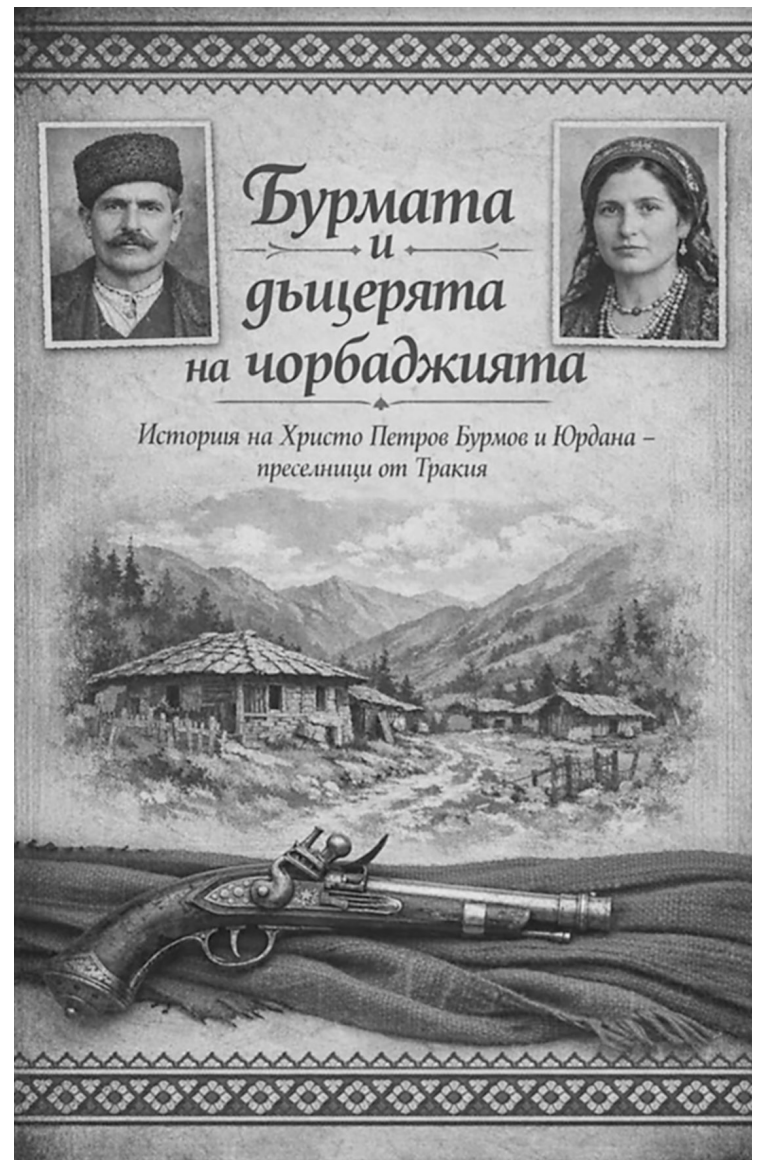
Планината ги посрещнала враждебна и гневна със студ и дъжд. Но в малката въглищарска колиба живеело щастието. Христо помагал на баща си, а Юрдана се грижела за оскъдната им прехрана. Зимата била тежка и снежна, но донесла и радост в сърцата. Напролет се родила дъщеря им Дафина.

Чорбаджията първи не издържал раздялата с любимата си дъщеря. Пратил хабер на младите, че ги чака да се върнат. С бебето на ръце Христо и Юрдана се върнали в селото. Целунали ръка на родителите си и се венчали с тяхната благословия. Чорбаджията дарил на Юрдана наниз със златни пендари, земя и добитък. Започнали строежа на новата им къща в бащиния двор.

Но съдбата имала друг план. Не траяла дълго радостта и щастието им било помрачено. През 1912–1913 година Балканската и Междусъюзническата война променили съдбата им завинаги. България изгубила Южна Тракия, а българското население било подложено на насилие, гонения и палежи и от гърци, и от турци. Всички семейства от Малък Дервент били принудени да напуснат домовете си. Събрали набързо във вързопи живота си, спомените, мъката и най-ценното, което имали. Проточили се черни кървани от хора и каруци от тракийските села, плачещи жени, деца, старци и онемели, гневни мъже. Поели единствения спасителен път – към майка България.

Христо и Юрдана с малката Дафина били част от тези нещастни и клети тракийци. Пътят бил дълъг и тежък. Много от селяните не издържали – болни, стари, невръстни деца. Те погинали по пътя и били закопани безименни в земята. Останали тъжни стражи на родната Тракия и загиналото им село – Малък Дервент. Години по-късно то възкръснало вече с помашко население и с гръцкото име Микро Деро.

Дългият път на Юрдана и Христо, двамата му братя и още няколко тракийски фамилии стигнали до село Валиде Еникьой, днешното село Черница, Кар-

нобатска околия. Там те купили една стара турска къща със златните пендари на Юрдана и заживели нов живот. Живот на преселници. На чужда земя, сред чужди хора. Хора, които нямат нищо и никой. Хора, които градят съдбата си сами.

Отначало работили по чуждите ниви за зальк хляб. И двамата се трудели за оцеляването си до сетни сили. Упоритостта, трудолюбието, спестовността и любовта им помагали да се справят. Купили си малка нивичка, после още една, после конче и постепенно си стъпили на краката. Христо станал грижовен стопанин и за пръв път имал свой имот. Родили им се още три дъщери – Пена, Матка, Елена и мечтания син – Стойко.

Но ги чакали още тежки дни и изпитания. Дошла народната власт и поискала да приватизира всичко. Христо категорично отказал да даде придобитите с кръв, пот, мъки и страдания нивички, кончето и кравата си на ТКЗС-то. Последвали трудни години на обиди и саботажи. Обявили го за кулак – враг на народа. Петно, което и внуците му носели през социализма и затваряло всички врати пред тях. Бурмата всеки път стискал гневно дръжката на стария ръждавал пищов, псувал шумно и хапел

гневно мустаците си. Усмирявал го само тихия глас на Юрдана да мълчи заради децата. Тя стискала цял живот ръката му и му давала сили и смелост да не се огъва, да не предава, да не се отказва.

Той починал у дома, със семейството си на 97 години. Юрдана си тръгнала месец след него на 98 години. Но преди да си отиде от този свят, тя разказала на правнуците си тъжните истории от живота им. Не искала да потънат във времето и да се забравят. Историата за една любов, преминала през планини, през огън, страх и болка. Историата на едно преселение с кървави рани. Преселение на достойни, непреклонни и твърди българи.

И днес, когато четете тези редове, улиците на Микро Деро нощем шептят с български гласове и кълтят от детски смях. Вият се тесни, планински пътеки високо в планината, където още димят въглищарските колиби. Небето е все тъй синьо, въздухът ухае на бор и птиците се връщат всяка пролет. А между старите дървета на родната Тракия бавно крачи Бурмата – висок и снажен българин. Облечен с неизменната бяла риза, черни гайтан-потури и червен пояс със затъкнат в него стар, хайдушки пищов.

РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНИЧЕСКИ КОНКУРС, ПОСВЕТЕН НА ДЕНЯ НА ТРАКИЯ В КАРНОБАТ

ВЯРА ПЕТРОВА, ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ТД „КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА“, ГР. КАРНОБАТ

В Карнобат беше проведен ученически конкурс, посветен на Деня на Тракия, организиран от местното Тракийско дружество „Капитан Петко войвода“. Темата на конкурса „По следите на корена“ привлече участници от училищата на територията на Общината.

Конкурсът се проведе в два раздела – поезия и проза, в различни възрастови групи, а творбите бяха оценявани от жури в състав: Петя Върбанова, Мария Златанова и Стефка Вълева – професионалисти с дългогодишен педагогически стаж и ревностни пазители на българското слово.

В първа възрастова група бяха присъдени две първи награди:

- Валентина Савова Кирякова – VII Б, СУ „Св. св. Кирил и Методий“
- Селен Метин Адем – VII Б, ОУ „Христо Смирненски“

Втора награда беше присъдена на Стилиян Валентинов Ганчев – VII клас, СУ „Св. св. Кирил и Методий“

В първа възрастова група **трета награда** не беше присъдена.

Две поощрителни награди получиха:

- Пенка Софиева Стоянова – VI клас, ОУ „Петко Рачев Славейков“
- Мария Ганчева Иванова, за поезия – VI Б, СУ „Христо Ботев“

Във втора възрастова група първа награда получи:

- Никол Павлова Желева – X Б, СУ „Христо Ботев“

Втора награда:

- Станислав Георгиев Неделчев – 17 г., СУ „Христо Ботев“

Трета награда:

- Симона Михайлова – IX клас, ПГСС
- Поощрителна награда получи Катерина Михайлова Орманова – 18 г., ПГСС

Награди за участие и добро представяне:

- Кристина Радостинова Великова – VI Б, СУ „Христо Ботев“
- Ивайла Росенова Кирева – VI Б, СУ

„Христо Ботев“

- Дария Ивайлова Пахова – VI А, СУ „Св. св. Кирил и Методий“

- Стефани Колева – VI А, СУ „Христо Ботев“

- Росен Джнев Сивенов – VIII А, СУ „Христо Ботев“

Награждаването се състоя на тържествена церемония по време на честването на Деня на Тракия. В този тържествен ден учениците, заедно със своите ръководители получиха заслужено признание за своя труд.

Наградените творби ще бъдат публикувани във в. „Тракия“.

ЛИТЕРАТУРНО-ИСТОРИЧЕСКА ВЕЧЕР В КУЛТУРЕН КЛУБ „ТРАКИЯ“

ИСКРА ЧЕРНЕВА

На 6 април в София се състоя първата за тази година дискусия в Културен клуб „Тракия“ с водещ Стоян Райчевски, който представи трите си книги от поредицата „Дълг и чест“ на издателство „Захарий Стоянов“: „Екзарх Антим I“, „Екзарх Йосиф I“ и „Екзарх Стефан I“. Той увлекателно запозна аудиторията с изключителната роля на тримата духовници не само в борбата за църковна независимост, национална идентичност и защита на българското население в региона на Тракия, но и за полагане основите на българската държавност.

Свои разсъждения и научни тези споделиха историците проф. Светлозар Елдъров и доц. д-р Ваня Стоянова – научен секретар на ТНИ. Те добавиха интересни шрихи към живота и делото на тези три значими фигури на българската духовност. Присъстващите зададоха своите въпроси към водещия.

Председателят на СТДБ Красимир Премянов приветства провеждането на първата дискусийна вечер в програмата на КК „Тракия“. Той предложи напред да се привлече и млада публика – ученици, студенти, младежи, които да се запознаят от-

близо и по привлекателен начин с борбите и приноса на тракийските българи за нашата национална и духовна независимост и в културната съкровищница на България. Дискусията бе открита от Краснодар Беломорски – председател на столичното дружество „Тракия“. Сред присъстващите бяха още Мария Божкова – член на ВК на СТДБ и зам.-председател на ТД „Тракия“ – София, Чавдар Георгиев – член на ЦР на СТДБ, чл.-кор. проф. Георги Михов – член на ЦР на СТДБ, Петко Стамболиев – председател на Клуба на ветераните, тракийци от София, младежи от столичен патриотичен младежки съюз.

Следващата среща, която ще се проведе на 4 май, ще бъде посветена на Цариградския договор и тракийската 1913 г. Водещ – проф. д.ист. н. Светлозар Елдъров.

СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ СТДБ И МАКИС АНАСТИАДИС

ИЛКО ШИВАЧЕВ, ЧЛЕН НА ЦР НА СТДБ

Представители на СТДБ и ТНИ – Илко Шивачев, член на ЦР на СТДБ, проф. Светлозар Елдъров – член на ВК на СТДБ и на ТНИ, и проф. Евгени Евгениев-член на ВК на СТДБ, посетиха родното място на Капитан Петко войвода – Есими (Доганхисар). Посещението бе продължение на двустранната среща, проведена на 6 юни 2025 г., когато бяха обсъдени възможностите за сътрудничество, а впоследствие одобрени с решение на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България.

Съгласно дадените ни пълномощия подписахме споразумение за сътрудничество с г-н Макис Анастиадис, бивш кмет на Доганхисар, и собственик на имота, в чието землище някога се е намирала родната къща на капитана. Направихме оглед на халето, което е приспособено за музейната експозиция. Проф. Елдъров изготви скица на помещението и план за разширяване и подобрене на музейната експозиция. Обсъдена беше и идеята проф. Елдъров да изготви брошура за живота и дейността на Капитан Петко войвода, която да се дава на посетителите на музея.

На път за Гърция поднесохме венец пред паметника на войводата в Свиленград.

ПРАЗНИК, ИЗПЪЛНЕН С РОДОЛЮБИЕ И ПОЧИТ КЪМ ПАМЕТА НА ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ

(Продължение от миналия брой за честването на Деня на Тракия)

В Деня на Тракия Общинска библиотека „Искра“ и Тракийското дружество „Капитан Петко войвода“, гр. Казанлък представиха рецитал „Душевността на тракийските българи“, посветен на българските войни, паднали край Одрин и из тракийските полета, както и на хилядите тракийски бежанци, намерили подслон в пределите на майка България и запазили родовата си памет. В отбелязването на празника участие взеха учениците: Цветелина Иванова от V клас на ОУ „Н. Вапцаров“ Константин Кашевор от III клас на ОУ „Н. Вапцаров“, Анелия Куцарова от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Виктория Карастоянова от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Ивайло Русев от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Мерт Адем от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Нина Бо-

тева от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Никол Чонгова от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Росен Маринов от VII клас на ОУ „Георги Кирков“, Кристиан Тонев от V клас на ППМГ „Никола Обрешков“, Марая Кръстева от V клас на СУ „Екзарх Антим I“, Даниел Ланджев от СУ „Екзарх Антим I“.

В Свиленград ученици от ПГССИ „Христо Ботев“ бяха водещи на програмата, посветена на Деня на Тракия. На церемонията по поднасянето на венци и цветя присъстваха арх. Анастас Карчев – кмет на Община Свиленград, зам. кмет Светлана Динкова, членовете на ТД „Тракия“, представители на пенсионерски клубове, граждани и потомци на тракийци, ученици и учители от СУ „Д-р Петър Берон“, ПГССИ „Христо Ботев“, ОУ „Иван Вазов“. Венци и цветя бяха поставени на паметниците ген. Никола Иванов, Христо Топракчиев, Капитан

Петко войвода, Кръстно знамение и Димитър Маджаров. Церемонията завърши с тракийско българско хоро в изпълнение на ученици от ПГССИ „Христо Ботев“.

Созопол отбеляза Деня на Тракия с богата програма, организирана от Община Созопол и Тракийското дружество „Яни Попов“. Бяха поднесени венци и цветя пред паметника на Капитан Петко войвода и пред паметните плочи на тракийци. Празничната програма продължи с концерт, в който участваха ансамбълът при ТД „Яни Попов“, деца от село Росен, оркестър „Странджа“ и др.

В Пловдив членовете на Тракийско дружество – Пловдив и Читалище „Тракия-Пловдив – 2008“ отбелязаха Деня на Тракия в църквата „Света Троица“, където бе отслужена панихида за загиналите тракийски бежанци. Тържественото честване продължи в залата на читалището.

Продължава на 6-а стр.

• Свиленград

• Свиленград

• Пловдив

• Созопол

ДЕЦАТА НА ТРАКИЯ РАЗКАЗВАТ

Автор: Никол Павлова Желева, 10 Б клас, СУ „Христо Ботев“, гр. Карнобат

ПО СЛЕДИТЕ НА КОРЕНА

Като малка се чудех какво отразяват всички мероприятия, които организирахме леля, защо държах да присъствам на тези събития, да се обличам с народна носия, да посрещам гости по стар български обичай с питка със сол и мед. Години по-късно започнах да разбирам. С моето израстване започнах да ставам все по-любопитна за историята на моя род. За това обявения конкурс по случай 26 март – Национален ден на Тракия, беше още един добър повод да попитам по-подробно и да съхраним родовата памет.

Родът на майка ми идва от град Силиври и село Синиклий, Източна Тракия, сегашна Турция. Нашите предшественици са се занимавали със земеделие и животновъдство. Били са трудолюбиви хора и са живели в мир и разбирателство. Името на моя прапрадядо е Димитър Симов. Това е и лицето, което бяга от Турция. Същото име носеше и моят дядо, баща на майка ми. В района те са били известни с прякора „Тръвтата“. Прякорът описва характера и занаята на човека – овчар, човек, който постоянно е на нивите и ливадите, който се огъва, но не се чупи – като тревата. Ходи с гордо вдигната глава, много жилив и издръжлив. При преселниците от Източна Тракия след Балканската война много от прякорите, които са имали родовете, се запазват и в България. Така ни знаят и днес, а това напълно отговаря на описанието – жилив човек, който въпреки трудностите на бежанската съдба, е „поникнал“ и е пунал здрави корени в новата земя.

Започва Междусъюзническата война и последиците от нея са неблагоприятни за българското население, живеещо по тези земи /Силиври, Чорлу, Лозенград, Одрин/. Започва гонението на българското население. Те оставят кошарите, пълни с добитък, приведени от зърно класове, собствената си къщичина. Османски войски и башибозушки отряди започнали прочистване на българ-

ското население и жестоко обезбългаряване в тези земи. Мнозина били избивани, къщи и села били опожарявани. В някои селища хората били предупреждавани, че трябва да бягат и да се спасяват, защото турците унищожавали всичко българско. Всеки вземал със себе си най-необходимото, по-важно било да се спаси животът на децата и семейството. Напуснали родното място със свито сърце. Тръгнали по прашния път – кой с каруци, кой пеша – към границите на майка България. Пътят им бил труден, защото продължавали да бъдат преследвани. Криели се из гори и пещери.

Особено ме впечатли, че се-

мействата са били готови да жертват малките си чедра, за да спасят по-големите, защото когато са се криели, са пазели тишина. А по-малките, със своя рев, са издавали местата, на които са търсели спасение. Чутото много ме трогна, и се замислих през какви трудности са минали нашите предци, какви болки са изживели, какви жертви са направили.

С пристигането си в България те търсят плодородна земя, която да е близка до тази, която са оставили, за да могат да продължат основния си поминък. Пристигат в град Карнобат и започват живота си отначало. Общината няма къде да ги настани

и им предоставя празни места между днешния завод „Карина“, Подстанцията и Института по земеделие. Местността е обрасла с бурени и бодили и те затова нарекли квартала „Бодилково“. Построили са си малки кирпичени стаички, покрити с корени и стъбла от царевича и слама. Там многолюдни семейства преживяват около 10–15 години в крайно мизерни условия. Докъм края на 1920 година бежанците са без дом, без земя, без работа и средства за съществуване. Трябвало е да работят ангария, да копаят лозя, да орат нивите на местните. А местните наричали дошлите „маджури „(преселници). И днес името маджур или бежанец е отличително сред нас.

През 1926 година започват преговорите с Общество на народите за отпускане на бежански заем. В страната ни е изпратен Рене Шарон – комисар на Секретариата на Общество на народите, за да проучи финансовото състояние на държавата и да събере данни и сведения за бежанците. Безпристрастното му описание за тежките, мизерни условия, при които живеят бежанците, дава повод през 1926 година Общество на народите да отпусне на българската държава така наречения Бежански заем. Средствата от него са усвоени за доставяне на работен добитък, обработваема земя и дворни места за бежанците и това позволява да се реши окончателно въпросът с настаняването им.

На следващата година – 1927 г., Общината в Карнобат отпуска място за построяването на бежански квартал, наречен от гражданите „Новата махала“. Така маджурите се оземляват и построяват своите къщи, наречени „шаронски, с нормални условия за живот“. Днес основната улица, на която са били настанени бежанците, носи името „Тракия“. Тракийци полагат усилия и се адаптират към новия начин на живот. Също както моят прапрадядо Георги

Симов (баща на моя дядо Димитър Симов), който е продължил своя поминък – да гледа овце, до пенсионната си възраст. Горд, работлив, той е имал най-голямата къшла в града.

Животът на бежанците е завет към нас, децата им, да помним: „Ние не си тръгнахме по своя воля, нас ни прогониха. Родната земя не се забравя.“ Това е споменът, който се предава през поколения – разказ за загубата, за силата и за това как коренът продължава да живее дори когато земята е отнета.

Чак сега, научавайки информация за историята на моето семейство, разбирам колко им е било трудно на всички тези българи да оцелеят и да запазят българския дух в себе си. Има истории, които ми е трудно даже да си представя, че е възможно да са се случвали наистина. За майки, които са били принудени да изоставят децата си, за деца, които са били отнемани от родителите си, за това колко българи са били заклани, обесени и убити. И сега тачим паметта им на Илиева нива, Петрова нива, Маджарово и т.н.

От тези мрачни събития са изменили много години. Нашите деди вече не са между живите. Но нека ние, техните наследници, не забравяме тези мрачни времена и да пазим тяхната памет, за да не допуснем отново тези трагични събития да ни сполетят.

И днес, години по-късно, всички тракийци в града се събираме на 26 март – Национален ден на Тракия, за да си спомним тези събития.

„Не забравяйте, но не отмъщавайте“ е девизът на тракийците.

И докато помня историята на нашия род, ще следвам този завет. Имаме нужда от родовата си история! Защото народ без памет за своите родове и своите традиции, погива. Ние всички имаме нужда от тази памет, защото тя е движещата ни сила напред.

Паметта и историята ни правят цели и силни.

ПРАЗНИК, ИЗПЪЛНЕН С РОДОЛЮБИЕ И ПОЧИТ...

Продължение от 5-а стр.

Казанлък

Свиленград

Свиленград

НЕ ОДОБРЯВАМ ИДЕЯТА НА МИНИСТЪР ИГНАТОВ 20 АПРИЛ...

Продължение от 1-а стр.

– Каква е историческата стойност на саможертвата на апостолите от Априлското въстание, което във военно отношение не е успешно, както е известно?

– То не е било военно успешно, наричам го триумф на един провал (военен). Защото благодарение на идеалистите от Априлската епопея, както вече отбелязах, светът заговаря за нас и започва пътят към Освобождението ни.

– След събитията по онова време и потушаването на въстанието, Западът ни съчувства за трагедията и мъченичеството, особено в някои среди на англичаните, но само Русия ни помага да постигнем Освобождението си, защо?

– Има непоклатими и непроменими представи за националната ни идентичност и самосъзнание. *Невъзможно е днес да променим песента и да кажем „пустите клисурици станали натовци, а панагюрци атлантици“.* Онези априлски мъченици там, горе, няма да заспят, ако узнаят за капризните завои в мисленето на част от съвременниците ни.

Русия не просто ни помага, тя ни освобождава. Едно е да пролееш сълза, друго е да пролееш кръв. Внуците на онези, които оставиха костите си по балканските хребети не са забравили това. Смешно е, че има и наши съграждани, които се срамуват от това, че Русия ни е освободила. Благодарност не означава раболепие, покорство и подчинение. Всички останали народи на Балканите са получавали руска помощ за свободата си, но при нас това е в по-големи мащаби.

– Коя е най-фрапантната спекуляция, лъжа за Априлското въстание, която сте чували да се интерпретира по способа „Дяволът чете евангелието“ в обществото ни и която искрено Ви възмушава?

– Всякакви парвенюшки усилия да бъдеш различен заради самото различие се наблюдават в последните години и раждат всевъзможни интерпретации по истори-

ческите факти. *Като например, че най-голямата злина била, че Русия е прогонила османците от нашите земи.* Казват, че братската любов е силна, но братската омраза е по-силна.

– Наскоро се разгоря грозен скандал в една телевизия за ролята на граф Игнатиев в нашата история и по конкретно за това, че една журналистка убедено твърдеше, че Игнатиев е „работил за обесването на Васил Левски“. Каква е историческата истина по този въпрос и защо подобни спекулации намират благодатна почва у нас сред определени среди?

Има морална деградация и заличаване на вечните ценности за човешкия род у българското морално здраве.

– Модерно е сега да се ругае Русия, но да напомня, че *едноименната улица, която един софийски кмет иска да преименува, не е била кръстена на Графа по нареждане на Коминтерна, а е станало в израз на благодарност. Граф Игнатиев има реален и голям принос към нашето Освобождение, независимо от аристократичната му и имперска принадлежност. Не е вярно, че Игнатиев е имал пръст и е работел за обесването на Апостола, това са интерпретации и изопачаване на историческите факти.* Впрочем да вметна, не е истина и онова, което се твърди, че Чърчил бил мразел българите. Даже е настоявал в началото българите да имат достъп до пристанището на Кавала.

– Следите ли предизборно какво се случва у нас и как бихте коментирали това, че вече ходим на избори всяка година, а понякога и по два пъти годишно?

– Смешно ми е, когато в редките случаи реша да ги слушам и установя, че папалски повтарят едни и същи заучени фрази и кухи понятия, чийто смисъл нито знаят, нито разбират. *Никой български герой не е отивал в бой с*

високопарни фрази като „за българския национален интерес“ и т.н. Самата дума „интерес“ е доста вулгарна. Хората не проливат кръвта си за това, а за незримото, ирационално състояние, което се нарича България, колкото абстрактно и художествено да звучи. Днес всеки се кълне, че го прави за Отечеството, но фактически го прави за себе си. Не такъв е бил манталитетът на онези, които честваме като наши герои.

– Коя е деструктивната сила, която руши и съсипва нашето общество, нашата държава, според Вас?

– Завистта. Приказката, че „ако в България се роди гений, то ще бъде геният на завистта“, не е без основание. Силните партийни страсти се основават на това деструктивно и деградивно чувство. В крайна сметка това е един начин да облечеш в партийна или идеологическа мантия своите замисли и амбиции.

– Вие гласувате ли?
– Вече не, чисто физически ми е трудно, а духовно ми е дори унищително. Политиците ни не идват от Венера, нито от Сатурн – идват от самите нас. Това ми носи голямо самоогорчение.

– Какво се случило, професоре, така щото да се управляват държавите по стария начин, изглежда, вече е невъзможно, особено страните на Стария континент сякаш става все по-трудно – навсякъде има проблеми не само у нас?

– Страхувам се от констатацията на мнозина у нас „ами, толкова си можем“. Всяко поколение има склонност да идеализира своето

Невъзможно е днес да променим песента и да кажем „пустите клисурици станали натовци, а панагюрци атлантици“.

минало. Не казвам, че преди не е имало шмекери, тарикати, но пък и не е било така страховитото надделяването им над останалите в обществото ни. *Мисля, че Некрасов беше*

казал „Било е и по-лошо време, но не по-подло“, перифразирам. Като се замисля, кой ли не се пробва да промени нашата съдба – реформатори, демократи, роялисти. Но в голяма степен и поне декларативно само БСП говореше за социална справедливост – за този безсмъртен инстинкт в човешката природа.

Светът е изживявал и ще изживява и напред периоди на упадък като сегашния. Но вие можете ли да ми посочите поне един художник, писател, философ, които да имат тежестта и авторитета на онези от преди Втората световна война! Има такива предвоенни морални упадъци като сегашния – страшни са. Във филма „Кабаре“, в романа „Черният обелиск“ на Ремарк най-добре с художествени средства е показана картината, в която от безпомощност хората подкрепят най-жестоки и кръвожадни диктатори.

– Има ли изход от този омагьосан кръг конкретно у нас и какъв е той, според Вас, защото хората мислят, че политиките се мразят помежду си, взаимно се подозират и обвиняват няма как да се обединят в коалиция, дори заради заветния ни национален идеал от април 1876 г.?

– Тогава е имало конкретен идеал – наша държава, наш парламент, наше знаме и химн и др. и това се е споделяло дори и пасивно.

Нашето бъдеще ще се определи от нашите деца и внуци, но малко от тях са на висотата на тази отговорност. Загрижен съм за това. Не мога да отговоря конкретно на въпроса ви, не знам дали изобщо някой би могъл, но да речем, че ни чака едно естествено развитие. Имаме си държава и когато се завръщаме от път тук, тръпнем от умиление и радост, че принадлежим на България. Това е безценно и безсмъртно усещане – да си българин не е етична категория, а етническа, но има безспорен морален елемент в нашия произход. Все пак нещо тук е останало, нещо ще се развива и не гасне надеждата на всяко поколение, че децата и внуците ни ще бъдат по-щастливи...

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец май:

- Кирчо Терзиев – София 1 май 1957 г.
- Проф. Васил Проданов – София 5 май 1946 г.
- Искра Чернева 5 май 1958 г.
- Светла Пълева-Вълкова – София 7 май 1958 г.
- Донка Петрова – София 8 май 1960 г.
- Стефан Начев – София 15 май 1958 г.
- Недялка Михова – с. Осеново 18 май 1954 г.
- Гено Пухов – Созопол 23 май 1965 г.
- доц. Даниела Тонева-Жейнова – Варна 23 май 1976 г.
- Донка Коюмджиева – Средец 29 май 1956 г.
- Божанка Костова – Ямбол 1 май 1955 г.
- Ваня Йорданова – Ямбол 1 май 1979 г.
- Кръстина Стоянова – Ямбол 5 май 1951 г.
- Живко Касъров – Ямбол 7 май 1959 г.
- Стойко Ташев – Ямбол 10 май 1958 г.
- Атанас Вълканов – Ямбол 14 май 1949 г.
- Пенка Белчева – Ямбол 15 май 1959 г.
- Янка Атанасова – Ямбол 20 май 1959 г.
- Марийка Резашка – Ямбол 24 май 1957 г.
- Тодор Щилиянов – Ямбол 29 май 1937 г.
- Красимира Динева – Ямбол 29 май 1984 г.
- Жана Миндова – Ямбол 0 май 1942 г.
- Димка Янева – Ямбол 31 май 1958 г.
- Акад. Васил Сгурев – София 3 май 1936 г.
- Николай Димитров – Айтос 3 май 1986 г.
- Д-р Георги Димов – София 19 май 1981 г.
- Петър Драгоев – София 19 май 1983 г.
- Инж. Красимир Георгиев – София 12 май 1955 г.
- Иван Мамирев – Крумовград 26 май 1955 г.

ОБЩИНА
ИВАЙЛОВГРАД

ДО
Г-Н КРАСИМИР ПРЕМИАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪЮЗА
НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕМИАНОВ,

Примете моите сърдечни поздравления по повод 26 март – Деня на Тракия. На този ден отдаваме почит към героизма и саможертвата на тракийските българи и свеждаме глава пред паметта на всички, които отстояваха своята вяра, род и достойнство. Това е ден на историческа памет, но и на дълбоко човешко преклонение пред силата на духа, съхранил българската идентичност през изпитанията на времето. Делото на тракийските дружества е безценно – Вие съхранявате жива паметта за корените ни, предавате я на младите поколения и утвърждавате ценности, които ни обединяват като народ. Нека този ден ни напомня, че силата на една нация е в нейната памет, единство и достойнство. Пожелавам Ви здраве, вдъхновение и още много сили в благородната Ви мисия!

С уважение,
ДИАНА ОВЧАРОВА
Кмет на Община Ивайловград
26 март 2026 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7А, тел.: 02/987 48 96

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: Главен редактор д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, акад. Иван ГРАНИТСКИ, Искра ЧЕРНЕВА, д-р Динко СТРАНСКИ, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОРУЕВ | Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Димитринка СМОЛЕВА (София) 0886 746 044; Христо ХРИСТОВ (Варна) Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) 076/60 13 67; Радостина ПРАМАТАРОВА (Средец); Стефан МИЛЕВ (Маджарово); Веска ЛАМБОВА (Шумен) 0877 71 85 03; Светла ЧЕРНОГОРОВА (Сливен); Донка ДИМОВА (Карнобат) Златка МИХАЙЛОВА и Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) 0894 044 420; Мария ИВАНОВА (Ямбол) Светлана ПЕЕВА и Валя ГЕОРГИЕВА (Поморие); Недка ОНОВА (Крумовград).

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака).

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КИРИЛИЦАТА И ПРАВОСЛАВИЕТО СА СТЬЛБОВЕ НА НАШАТА ИДЕНТИЧНОСТ

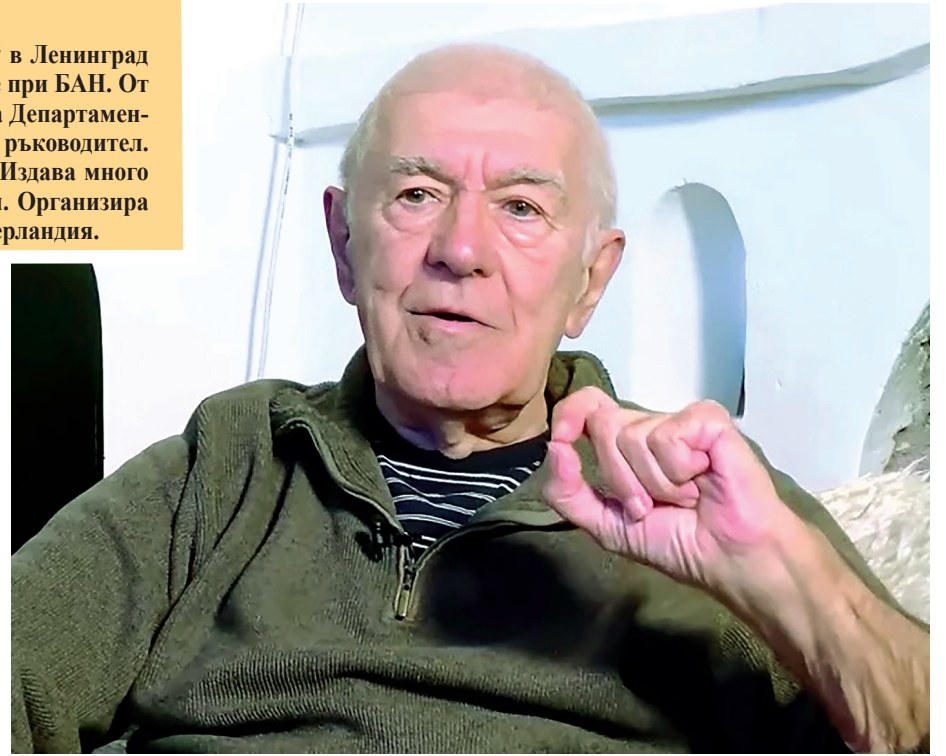
Православната вяра е спасила българина от потурчване, а кирилицата го е предпазила от погърчване

Културните символи създават и пазят идентичността и на отделния човек, и на етноса

Визитка: Роден 1942 г. Завършил изкуствоведение в Института „И. Е. Репин“ в Ленинград през 1967 г. От 1967 до 1972 г. работи в Института за изкуствоведение при БАН. От 1969 до 1991 г. е редактор и главен редактор на сп. „Изкуство“. През 1995 г. създава Департамента по изкуствоведение и културна история в Нов български университет и е негов ръководител. Основна област на научни интереси: тракийската култура, изкуство, митология. Издава много монографии у нас и в чужбина. Чел е лекции в престижни университети и музеи. Организира няколко изложби на тракийското изкуство в Япония, Германия, Русия, САЩ, Нидерландия.

Разговаряме с проф. д. и. Иван Маразов – участник в Третия международен форум на кирилицата, озаглавен „Духовното наследство в дигиталния век“ (25-26 март 2026 г.). Първото и второто издание се проведоха съответно през 2022 г. и 2024 г. Тази поредица от международни конференции са по инициатива на президента на Р България г-жа Илияна Йотова и със съдействието на Министерството на образованието и науката. В тях традиционно участват утвърдени учени от престижни университети, чиито разработки са приносили за старобългарския език и средновековната литература, православието, археологията и като цяло за българското и европейски кул-

турно наследство. Сред водещите имена тази година са: проф. д-р Роланд Марти (Швейцария, Германия), Сандра Мишкеди (Унгария), проф. д. н. к. Мария Шнитер, проф. д-р Чен Ин (Китай), доц. д-р Анар Фазилжан, Казахстан, Доц. д-р Мариана Манджуля Жатоп и н. с. д-р Михаил Джордже Хънку (Румъния). Домакините от България са представени чрез участието на 20 учени от различни изследователски полета на изкуствоведението и старобългаристиката. Освен доклади, презентации и научни съобщения, в програмата са записани дебати, изложби и концерти, които ще се състоят в НДК, в криптата на храм-паметник „Св. Александър Невски“ и в Рилския манастир.

ИНТЕРВЮ НА АНЖЕЛА ДИМЧЕВА С ПРОФ. Д. И. ИВАН МАРАЗОВ, ЧЛЕН НА ТНИ

– Проф. Маразов, първият международен форум на кирилицата беше под надслов „И ний сме дали нещо на света“, вторият акцентираше на „Азбука, език, идентичност“. Сега учените ще се фокусират върху „Духовното наследство в дигиталния век“. Коя е пресечната точка между така зададените теми? И кое Ви провокира да участвате?

– Всички тези теми са свързани помежду си – те са насочени към измеренията на духовността. Приех поканата за участие, защото всички те се отнасят до проблематиката на Паметта. Тя ме интересува, защото именно културните символи създават и пазят идентичността и на отделния човек, и на етноса. Новите средства за комуникация в голяма степен променят ролята и съхраняването на паметта. Тя стана уж по-индивидуална, а всъщност, оформяна от политизирани медии, стана по-шаблонизирана. Нещо повече, тя е и по-къса: събитията бързо се сменят и кой да ти помни какво е казал някой политик вчера, в сравнение с думите му днес. От друга страна, колективната памет, която по принцип е по-дълготрайна, поради различни влияния, постепенно се разрушава. А това води до размишаване на етническата идентичност, до формиране на други йерархии в ценностната система на паметта. Има и друга опасност – фалшифициране на етническата памет чрез конкретно изваждане от публичния дискурс на нейните знаци. Или обратно: патриотично настроеният човек се стреми да реконструира националната духовност и история, като често се осланя на конюнктурни „изследвания“, които рядко имат нещо общо с научната истина.

Объркан свят – объркани хора.

– Защо избрахте темата „Букви и Памет“? Дигиталната ера все повече залага на шаблона – новите поколения не проникват в дълбочината на символното мислене, те се плъзгат по първото впечатление, по първото значение на видимото, на вещественото.

– Създаването на писмеността е предизвикано от необходимостта да се запази дълго в историческата памет духовното своеобразие на една етническа култура. Тези записи ни помагат и днес да се докоснем до света на отдавна изчезнали народи – ако не бяха разшифрирани писменостите на Месопотамия и Анатолия, на Египет и Микена, нашият свят щеше да бъде по-малък. Записите, оставени през хилядолетията, помагат да се възстанови връзката между поколения и епохи, да се тълкува миналото като част от „нашия свят“. Аз се занимавам с безписмена и безкнижна култура – тази на траките. Но тези наши предци са ни оставили записи за митовите си в паметниците на изкуството, а тракийските изобразителни текстове ни доближават до тях. Днес забравата се толерира, задачата е тя да се превърне в характеристика на социалното поведение. Затова е необходимо невежеството, култивирано и от образователната система, и от медиите, и от политиките. Лишаването на нашата култура от национални белези уж е необходимо за по-лесното вливане в глобалния свят. Всъщност, замисълът е бил да се присъединим към него като невежи хора, без собствена история, културна традиция и без свои герои. Затова толкова паметници на нашето минало се разрушават, като ненужно напомняне. И с тях си отиват частици от паметта, собствена и национална. И ставаме все по-безродни. Страхът от

забравата е една от основните грижи на митологията. Нимфата Калипсо предлага на Одисей да го направи безсмъртен, ако остане при нея, но при условие, че забрави баща си и майка си, жена си, детето си, остров си. Одисей отказва. Защото би загубил своята лична, родова, социална и етническа идентичност. Защото би станал „Никои“. Никоевците в наше време са много повече и не заради безсмъртието, а заради опаричаване. Орфизмът обещава да направи душата безсмъртна, ако тя не се поддаде на забравата. По пътя към отвъдното тя трябва да пие не от извора на Лете (Забравата), а от този на Мнемозина – Паметта. Великите философи Питагор и Емпедокъл се хвалят, че помнят всичките си прераждания, т. е. че те никога не са губили своята идентичност.

– Участвали сте в десетки научни конференции по света. С какво този форум е различен? С какво е важен за нас като нация, за различните поколения учени в България?

– Всяка научна среща е важна. Да обменяш идеи значи да решаваш проблеми заедно. Винаги е интересно да общуваш с по-умни хора. Днешната среща е важна, защото показва ангажираността на Президента от проблемите на културата, наследство, Паметта. Във времето на краен индивидуализъм личната памет в голяма степен се формира от медиите, политически ангажирани и готови да изпълнят всяка прищявка на властта, както на нашата, така и на европейската. Така че личната памет се лишава от индивидуални черти – тя е обща, в нея се изтриват гледните точки, генеалогии и собствените представи. Освен това тя е „къса памет“, за разлика от колективната, която е „дълга“ и дълготрайна, защото свързва новите поколения с

миналото на техните родоначалници, на техния етнос. Късата памет най-лесно се манипулира, защото тя бързо забравя и е готова да се подчини на всяка нова ориентация.

– Как общуването с чуждестранни учени променя Вашата представа за българската история – за наследството на траките, прабългарите и останалите етноси, чиито наследници сме ние?

– За траките знаем от чужди автори: елини, римляни, византийци. Дори да са били напълно добронамерени, те едва ли могат напълно да отхвърлят предрасъдците си и да са разбирали дълбочината на тракийската духовност. Затова особено важни са изобразителните данни – те са единствените домашни извори за траките. Когато се създаваше тракологията, имаше доста проблеми с признаването на тракийската култура като самостоятелен дял от древната история – траките бяха смятани за „западни скити“. Постепенно това се промени, благодарение на научните форуми и публикациите, на изложбите, които създадоха и у обикновените хора в чужбина представа за тракийската идентичност.

– Кое е най-ценното от вярванията, култовете и митовите на нашите предци, което Вие бихте искали да видите като дигитална интерпретация?

– Не съм сигурен, че трябва да подхождаме йерархизиращо към духовността на който и да е народ. Божества и демони има във всяка митология и те не са толкова различни у различните народи. За нас е важно да продължаваме опитите за реконструкция на този възшебен свят. Да чуем в изображенията по паметниците на тракийското изкуство песента на Орфей. С колеги на времето направихме сайт за тракийското изкуство. Мисля, че се полу-

чи, но той престана да се поддържа. Ето и няколко любопитни факти: За гърците траките били „варвари“: не говорели гръцки. Антични автори ги описват като „чорлави мъже“, постоянно пияни, миришещи на чесън, непрекъснато мислещи за жени. И в същото време тази земя родила Орфей, мистериалния наставник на гърците. Тази представа за „Другия“ е валидна и до днес – с нея се оправдават войни и етнофобии. Всъщност съвременна Европа е създадена от „варварите“, дошли от Изток и разрушили Рим. Обявяването на европейците за наследници на античната културна традиция се случва едва през епохата на Ренесанса. Постепенно от хуманистичен идеал това наследство се превръща в политическа привилегия: има човечи, има и не недочовечи. Един хлъзгав терен, върху който възникват само към разногласия, кризи и войни. Дихотомията „варвари – цивилизация“, построена върху привилегиите на „избрани“, „висши“ нации, не води към светло бъдеще. А към унищожение на човешката култура.

– Писмеността през Средновековието е немислима без ролята на православието. Как да обясним на новите поколения тази сложна взаимовръзка, така че да култивираме уважение към семейните и общочовешки ценности, съхранили народа ни през вековете?

– Първо трябва да започнем от политиките. Нали някои от тях искаха да заменим кирилицата с латиница – така по-леко щяло да ни бъде интегрирането в Западния свят. След това – медиите. Техният език невинаги е най-правилният български език. Те рядко говорят за българската култура, още по-рядко показват нейното огромно наследство.

Продължава в следващия брой